ARAPÇADA İSİM CÜMLESİ

الجُملة الاسمِيَّة

Arapçada isimle başlayan cümleye isim cümlesi denir. İsim cümlesi iki ögeden oluşur.

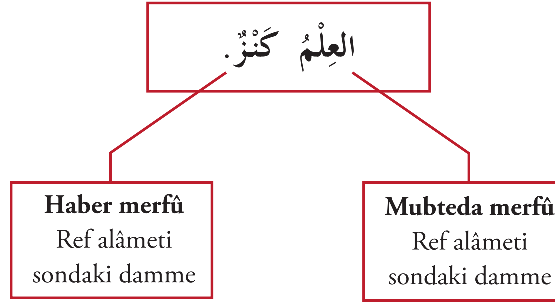
1) Mubteda 2) Haber

Mubteda: İsim cümlesinin öznesinin adıdır. Daima merfûdur. Çoğunlukla belirlidir. Cümleye genellikle bu öge ile başlanır.

Haber: Cümlenin yüklemi olan ögedir. Daima merfûdur. Genellikle mubtedadan sonra gelir. Tek bir kelime olduğunda çoğunlukla belirsizdir.

ٌ	ُ ....الـ
Haber	**Mubteda**
Belirsiz	Belirli

(İlim bir hazinedir.)

(Hava soğuktur.)	الجَوُّ بارِدٌ.
(Kitap yararlıdır.)	الكتابُ مُفيدٌ.
(Sabır güzeldir.)	الصَّبْرُ جَميلٌ.

Mubteda ile haber birbirinden kopuk iki öge değildir, tersine aralarında sağlam bir bağ vardır. Haber olan sözcük, mubtedaya aşağıdaki yönlerden uymak zorundadır:

1. **Erillik-dişillik yönünden:** Mubteda erilse haber de eril, mubteda dişilse haber de dişil olmak zorundadır.

(Erkek öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبُ ناجِحٌ.
(Kız öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبَةُ ناجِحَةٌ.
(Erkek öğrenci çalışkandır.)	الطّالِبُ مُجْتَهِدٌ.
(Kız öğrenci çalışkandır.)	الطّالِبَةُ مُجْتَهِدَةٌ.
(Ev güzeldir.)	البيتُ جَميلٌ.
(Bahçe güzelidir.)	الحديقةُ جَميلَةٌ.
(Adam fakirdir.)	الرّجلُ فَقيرٌ.
(Kadın fakirdir.)	المَرْأةُ فَقيرةٌ.

2. **Sayı yönünden:** Haber mubtedaya tekillik, ikillik ve çoğulluk yönünden uymak zorundadır.

Tekil	(Erkek öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبُ ناجِحٌ.
İkil	(İki erkek öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبانِ ناجِحانِ.
Çoğul	(Erkek öğrenciler başarılıdır.)	الطُّلاّبُ ناجِحونَ.
Tekil	(Kız öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبَةُ ناجِحةٌ.
İkil	(İki kız öğrenci başarılıdır.)	الطّالِبَتانِ ناجِحَتانِ.
Çoğul	(Kız öğrenciler başarılıdır.)	الطّالِباتُ ناجِحاتٌ.

dikkat

Haber olan sözcük mubtedaya tekillik, ikillik, çoğulluk bakımından (sayıca) uyduğu gibi, erillik dişillik yani cinsiyet yönüyle de uyar.

Mubteda her zaman merfû olduğu için, mubteda olan bir ismin yerini tutacak zamir de doğal olarak ayrık özne zamiri, yani merfû munfasıl bir zamir olacaktır. Aşağıdaki cümlelerde mubtedanın ayrık özne zamirinden (merfû munfasıl zamir) oluştuğunu, zamirlerin ikil ve çoğula dönüşmesiyle birlikte hem erilde hem de dişilde haberin nasıl değiştiğini fark ediniz.

هُمْ مُعَلِّمونَ	هما مُعَلِّمانِ	هُوَ مُعَلِّمٌ
هُنَّ مُعَلِّماتٌ	هما مُعَلِّمَتانِ	هِيَ مُعَلِّمَةٌ
أنتم مُعَلِّمونَ	أنتما مُعَلِّمانِ	أنتَ مُعَلِّمٌ
أنتن مُعَلِّماتٌ	أنتما مُعَلِّمتانِ	أنتِ مُعَلِّمَةٌ
نحن مُعَلِّمونَ		أنا مُعَلِّمٌ
نحن مُعَلِّماتٌ		أنا مُعَلِّمَةٌ

Zamirler mebnîdirler, yani harekeleri hiçbir zaman değişmez. Bu yüzden ref veya nasb ya da cer alâmeti zamirlerde aranmaz. İʿrâbı yapılırken, cümle içinde hangi ögenin yerindeyse, o ögenin alması gereken hareke kastedilerek *mahallen* (yani, bulunduğu yer bakımından) *merfû*, *mahallen mansûb* veya *mahallen mecrûr* denir.

Şimdi özne konumundaki bazı isimlerin ayrık özne zamirine dönüşümünü inceleyelim.

(O fakirdir.)	هُوَ فَقيرٌ.	⇐	(Adam fakirdir.)	الرَّجُلُ فَقيرٌ.
(O güzeldir.)	هِيَ جَميلَةٌ.	⇐	(Kız güzeldir.)	البنتُ جَميلةٌ.
(O geniştir.)	هِيَ واسِعَةٌ.	⇐	(Bahçe geniştir.)	الحَديقَة واسِعَةٌ.
(O ikisi uzundur.)	هُما طَويلانِ.	⇐	(İki öğrenci uzundur.)	الطّالِبانِ طَويلانِ.
(O ikisi güzeldir.)	هُما جَميلَتانِ.	⇐	(İki hemşire güzeldir.)	المُمَرِّضتانِ جَميلَتانِ.
(Onlar ihlaslıdır.)	هُمْ مُخْلِصونَ.	⇐	(Adamlar ihlaslıdır.)	الرِّجالُ مُخْلِصونَ.
(Onlar (kadın) çalışkandır.)	هُنَّ مُجْتَهِداتٌ.	⇐	(Kadın doktorlar çalışkandır.)	الطَّبيباتُ مُجْتَهِداتٌ.

(Sen öğrencisin.)

أنتَ طالِبٌ.

Haber, merfû, ref alâmeti sondaki **damme**	Mubteda, mahallen merfû, çünkü zamir

(Ben emekliyim.)

أنا مُتَقاعِدٌ.

Haber, merfû, ref alâmeti sondaki **damme**	Mubteda, mahallen merfû, çünkü zamir

(O -kadın- mühendistir.)

هِيَ مُهَنْدِسَةٌ.

Haber, merfû, ref alâmeti sondaki **damme**	Mubteda, mahallen merfû, çünkü zamir

Öğrenme Çıktısı

3İsim cümlesinin yapısını ve ögelerini tanıyabilme; isim cümlesi kurabilme becerisi kazanma

Araştır/ Tekrarla 3

"Ben Müslümanım.", "Biz ikimiz Müslümanız." "Bizler Müslümanız." cümlelerini özneleri eril ve dişil olacak şekilde Arapçaya çeviriniz.

İlişkilendir/ Karşılaştır

Kur'ân-ı Kerîm'in "Hûd Sûresi" 14. ayet-i kerimesini okuyunuz. Bu ayetin sonunda yer alan "فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ" ifadesini dilbilgisi bakımından isim cümlesi konusuyla ilişkilendiriniz.

Anlat/ Paylaş

Arkadaşlarınızla karşılıklı "Ben öğrenciyim.", "Sen öğrencisin.", "Biz öğrenciyiz.", "Siz öğrencisiniz." tarzında Arapça isim cümleleri kurmaya çalışınız.

HABER ÇEŞİTLERİ

أَنْواعُ الخَبَر

Haber üç çeşittir. 1- Mufred 2- Cümle 3- Şibih cümle

Haberin Mufred Olması Haberin Sadece Tek Bir Kelimeden İbaret Olması

"Mufred" sözcüğünün kelime anlamı "tekil" olsa da, "haberin mufred olması", haberin tekil olması demek değildir. "Haberin mufred olması" demek, haberin cümle veya şibih cümle olmaması demektir. Başka bir deyişle, haberin tekil veya ikil ya da çoğul olan tek bir kelimeden ibaret olması demektir. Dolayısıyla mufred olan haber tekil bir kelime olabileceği gibi, ikil veya çoğul bir kelime de olabilir.

eril:

الطّالِبُ مُسْلِمٌ. (Öğrenci Müslümandır.)

الطّالِبانِ مُسْلِمانِ. (İki öğrenci Müslümandır.)

الطُّلابُ مُسْلِمونَ. (Öğrenciler Müslümandır.)

dişil:

المُمَرِّضَةُ طَيِّبَةٌ. (Hemşire iyi.)

المُمَرِّضَتانِ طَيِّبَتانِ. (İki hemşire iyi.)

المُمَرِّضاتُ طَيِّباتٌ. (Hemşireler iyi.)

Yukarıdaki cümlelerde haber olan sözcükler sayıca tekil, ikil veya çoğul olsalar da haber çeşidi bakımından "mufred"dirler.

Arapça bir kelime, düzensiz çoğulların gayri âkil grubuna ilişkin bir çoğul ise, tekil-dişil bir kelime gibi işlem görür. Aşağıdaki örneklerde düzensiz çoğul olan mubtedaların haberlerinin tekil-dişil yapıda kullanılmış olduğunu fark ediniz.

الكُتُبُ نافِعَةٌ. (Kitaplar faydalıdır.)

الأقلامُ كثيرةٌ. (Kalemler çoktur.)

الأبْوابُ مَفْتوحَةٌ. (Kapılar açıktır.)

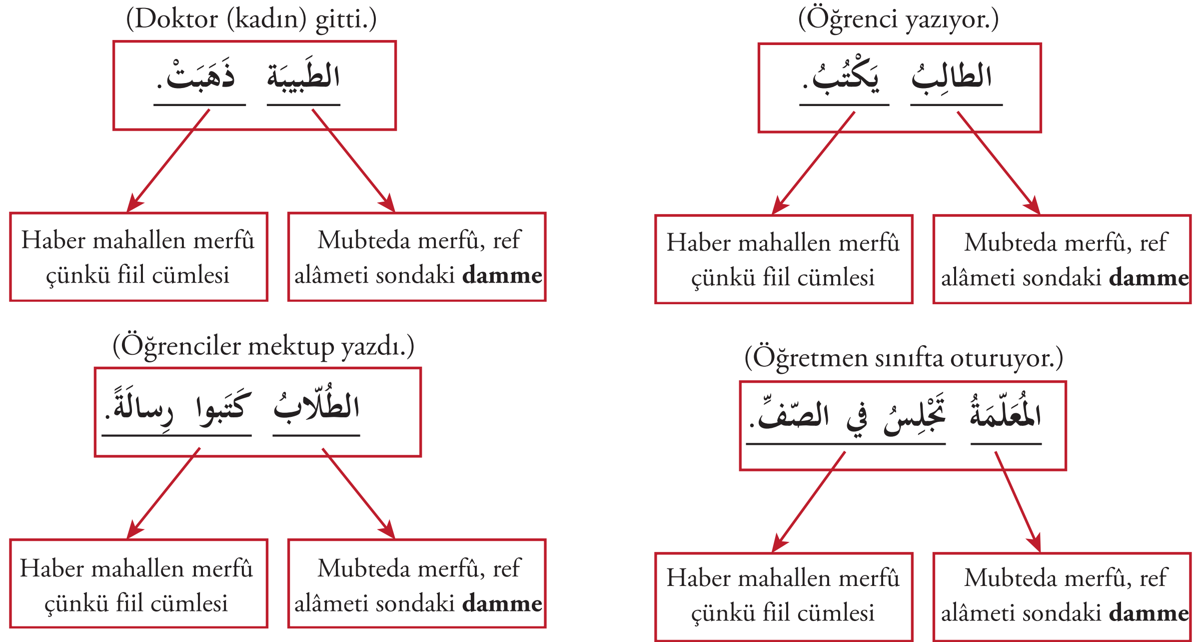
النّوافذُ مُغْلَقَةٌ. (Pencereler kapalıdır.)

Haberin Cümle Olması Haberin Tek Bir Kelimeden Değil Birden Fazla Kelimelerden (Cümle veya Şibh Cümle'den) Oluşması

Haber bir isim cümlesi veya bir fiil cümlesi olabilir. Haberin isim cümlesi olması hususu daha ileri düzey bir Arapça gerektirdiğinden burada ele alınmayacaktır.

Haberin fiil cümlesi olması demek, mubtedadan sonraki kısmın bir fiille başlaması demektir.

Tek bir fiil bile, gizli öznesiyle birlikte bir cümledir. Cümlelerin i'râbı *mahallen*'dir. Yani bulundukları yer bakımındandır. İ'râbı *mahallen* olan ögeler için *ref* veya *nasb* ya da *cer* alâmeti aranmaz. Burada fiille başlayan cümlenin yeri, mubtedanın haberine ait bir yerdir, yani "haber"in yeridir. Haber, daima merfû olmak zorunda olduğu için, fiille başlayan cümle *mahallen merfû* olur. Örneğin;

Haberin Şibih Cümle Olması

Haber bir şibih cümle olabilir. "Şibih cümle"nin kelime anlamı, "cümlemsi"dir. Kavram olarak anlamı ise, mubtedanın haberinin:

a. Harf-i cer ve mecrûrundan oluşması (harf-i cer ve kendisinden sonra gelen mecrûr isme kısaca "câr-mecrûr" denir);

ya da

b. Bir zarftan ibaret olması durumudur.

Bir başka ifadeyle, haberin câr-mecrûr veya zarftan oluşması durumuna "şibih cümle" diyoruz. Şibih cümle, her ne kadar gerçek bir cümle olmasa da, onun i'râbı da *mahallen*'dir ve şibih cümle olan haberde ref alâmeti aranmaz, "*mahallen merfû*" denir.

Öğrenme Çıktısı

4 Arapçada isim cümlesinin yüklemi niteliğindeki haberin çeşitlerini tanıyabilme

Araştır/ Tekrarla 4

“Öğretmen gitti.”, “İki öğretmen gitti.”, “Öğretmenler gittiler.” cümlelerini öznelerini hem eril hem de dişil yaparak isim cümlesi şeklinde Arapçaya çeviriniz.

İlişkilendir/ Karşılaştır

Kur’ân-ı Kerîm’in “Ra‘d Sûresi” 26. ayet-i kerimesini okuyunuz. Bu ayetin dilbilgisi açısından cümle yapısına ve haberine dikkat ediniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşlarınızla birlikte haberi fiil cümlesi ya da şibih cümle olan isim cümleleri kurunuz.

HABERİN MUBTEDADAN ÖNCE KULLANILMASI

تقدم الخبر على المبتدأ

Mubteda belirsiz bir isim olarak değil de belirli bir isim olarak kullanıldığında her zaman cümlenin başında gelir. Ancak mubteda belirsiz bir isim, haber de şibih cümle olursa, bu durumda haber mubtedadan önce gelmek zorundadır. Yani haberin mubtedadan önce kullanılma zorunluluğu ancak iki koşulun gerçekleşmesi ile söz konusudur:

1. Mubteda belirsiz olacak,
2. Haber de şibih cümle olacak.

Haber	Mubteda	
على الشّجَرَةِ.	العُصْفورُ	1
في الحَديقَةِ.	الرّجلُ	2
أمامَ البيتِ.	الكَلْبُ	3
تَحْتَ الشَجَرَةِ.	الطّفْلُ	4
خَلْفَ البابِ.	القِطّةُ	5
لِلْمُدَرّسِ.	القَلَمُ	6
عِنْدَ البابِ.	الفَتاةُ	7

1. Serçe ağacın üstündedir.
2. Adam bahçededir.
3. Köpek evin önündedir.
4. Çocuk ağacın altındadır.
5. Kedi kapının arkasındadır.
6. Kalem öğretmenindir.
7. Genç kız kapıdadır.

Sona kalmış mubteda	Öne geçmiş haber	
عُصْفورٌ.	على الشّجَرَةِ	1
رَجُلٌ.	في الحَديقَة	2
كَلْبٌ.	أمامَ البيتِ	3
طِفْلٌ.	تَحْتَ الشَجَرَةِ	4
قِطّة.	خَلْفَ البابِ	5
قَلَمٌ.	لِلْمُدَرّسِ	6
فَتاةٌ.	عِنْدَ البابِ	7

1. Ağacın üstünde bir serçe var.
2. Bahçede bir adam var.
3. Evin önünde bir köpek var.
4. Ağacın altında bir çocuk var.
5. Kapının arkasında bir kedi var.
6. Öğretmenin bir kalemi var.
7. Kapıda bir genç kız var.

Yukarıdaki cümlelerde haberin mubtedadan önce kullanıldığını fark ediniz. Çünkü her birinde mubteda belirsiz, haber ise şibih cümledir.

(Evde bir adam var.)

فِي البيتِ رَجُلٌ.

Sona kalmış mubteda, merfû, ref alâmeti sondaki **damme**

Öne geçmiş haber, mahallen merfû, çünkü şibih cümle

Öğrenme Çıktısı

5 İsim cümlesinin yüklemi olan haberin, öznesi olan mubtedadan önce geldiği durumları ayırt edebilme ve örnekleyebilme

Araştır/ Tekrarla 5

"Köpek bahçede." / "Bahçede bir köpek var.", "Kız öğrenci sınıfta." / "Sınıfta bir kız öğrenci var.", "Araba kapının önünde." / "Kapının önünde bir araba var.", "Top masanın altında." / "Masanın altında bir top var.", "Kitap çantanın yanında". / "Çantanın yanında bir kitap var." cümlelerini Arapçaya çeviriniz.

İlişkilendir/ Karşılaştır

Kur'ân-ı Kerîm'in "Rahmân Sûresi" 20. ayet-i kerimesini okuyunuz. Bu ayetin dilbilgisi açısından cümle yapısına, mubteda ve haberine dikkat ediniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşlarınızla birlikte karşılıklı olarak, önce mubteda-haber, sonra da haberi öne alarak, haber-mubteda dizilimiyle isim cümleleri oluşturunuz. Sözgelimi, bir kişi "Çocuk evdedir." derken diğeri "Evde bir çocuk var.", cümlesini kursun. Bu şekilde özneyi ve yüklemi değiştirerek en az on cümle kurmaya çalışınız.